

Warszawa, 07-04-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.501.11.2023.MK

Pan

Wojciech Labuda

**Pełnomocnik Prezesa Rady Ministrów do
spraw reformy regulacji administracyjnych
związanych z ruchem naturalnym ludności
i ochrony miejsc pamięci**

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

w skargach wpływających do Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczących uregulowań w zakresie karty martwego urodzenia, ujawnił się problem przetwarzania danych osobowych zawartych w karcie. Analiza tych skarg, a także przepisów regulujących kartę martwego urodzenia prowadzi do wniosku, że zarówno aktualne regulacje, jak i projektowane przepisy w tym zakresie budzą wątpliwości z punktu widzenia prawa do prywatności i prawa do ochrony danych osobowych.

1. Kwestie dotyczące karty martwego urodzenia reguluje aktualnie art. 144 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1681 ze zm.; dalej jako: p.a.s.c.). Przepis ten ma jednak charakter przejściowy do dnia wejścia w życie zmian przygotowywanych przez Pełnomocnika do spraw reformy regulacji administracyjnych związanych z ruchem naturalnym ludności i ochrony miejsc pamięci w projekcie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych¹ (dalej jako: projekt ustawy o cmentarzach) w zakresie karty zgonu i martwego urodzenia oraz w projekcie ustawy wprowadzającej² (dalej jako: projekt ustawy wprowadzającej). Aktualnie obowiązywanie art. 144 p.a.s.c. zostało przedłużone do dnia 1 stycznia 2024 r.³

¹ Zob. projekt ustawy z dnia 15 czerwca 2022 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12351755/katalog/12819378#12819378> (dane na dzień 22.03.2023 r.).

² Zob. projekt ustawy z dnia 27 czerwca 2022 r., przepisy wprowadzające ustawę o cmentarzach i chowaniu zmarłych: <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12351712> (dane na dzień 22.03.2023 r.).

³ Z uzasadnienia ustawy zmieniającej z dnia 16 listopada 2022 r. o zmianie ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz niektórych innych ustaw: art. 6 projektu ustawy przewiduje nowelizację ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego w zakresie wydłużenia o rok obowiązywania przepisów przejściowych dotyczących karty zgonu, karty urodzenia i karty martwego urodzenia oraz odłożenia, również o rok, wejścia w życie docelowych przepisów odnoszących się do ww. kart z dnia 1 stycznia 2023 r. na dzień 1 stycznia 2024 r. Nowelizacja ta jest konieczna, gdyż wejście w życie zmienianych przepisów z dniem 1 stycznia 2023 r. spowodowałoby, oprócz zmian zakresu danych objętych ww. kartami i ich wzorów, również nałożenie obowiązków na podmioty wykonujące działalność leczniczą w przypadku wystawiania kart zgonu, kart urodzenia i kart martwego urodzenia, a zatem także na lekarzy i położne. Obowiązki te odnosiłyby się do przetwarzania i przekazywania służbom statystyki publicznej określonych danych zawartych w tych kartach dla potrzeb statystyki publicznej.

Obecnie dane te są przetwarzane dla potrzeb statystyki publicznej przez kierownika urzędu stanu cywilnego i przesyłane służbom statystyki publicznej. Za konieczne uważa się zatem utrzymanie takiego stanu do dnia wejścia w życie zmian przygotowywanych przez Pełnomocnika do spraw reformy regulacji administracyjnych związanych z ruchem naturalnym ludności i ochrony miejsc pamięci w projekcie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych w zakresie karty zgonu i martwego urodzenia oraz w projekcie ustawy wprowadzającej, w której są przewidziane również odpowiednie zmiany dotyczące karty urodzenia. Projekt ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych (nr w Wykazie prac legislacyjnych Rady Ministrów: UD278) oraz projekt ustawy - Przepisy wprowadzające ustawę o cmentarzach i chowaniu zmarłych (nr w Wykazie prac legislacyjnych Rady Ministrów: UD277) w sposób kompleksowy będą regulowały zagadnienia odnoszące się m. in. do omawianych kart i odnoszą się do funkcjonowaniu tych dokumentów w formie elektronicznej.

Zgodnie z art. 144 p.a.s.c. w zw. z art. 54 ust. 3 p.a.s.c. oraz przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie wzorów karty urodzenia i karty martwego urodzenia (Dz. U. poz. 1421 ze zm.) karta martwego urodzenia zawiera:

1) dane medyczne, dotyczące: stanu zdrowia dziecka (długość, ciężar ciała), ciąży i porodu (okres trwania ciąży, wielorakość i miejsce porodu) oraz poprzednich ciąży i porodów (liczba dzieci urodzonych zdrowo i martwo, data poprzedniego porodu),

2) dane dotyczące rodziców dziecka (miejsca zamieszkania, okres przebywania na terytorium RP, na obszarze danej gminy, wykształcenia),

3) w tym dane identyfikacyjne matkę dziecka (imię, nazwisko, nazwisko rodowe, data i miejsce urodzenia, nr PESEL).

Zgodnie ze wzorem karty, informacje dotyczące długości i ciężaru ciała dziecka podaje się jeśli są możliwe do określenia, a miejsce zamieszkania i pobytu rodziców - gdy są znane. W myśl art. 144 ust. 3 p.a.s.c. dane te są zbierane w celach statystycznych.

W pismach kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich Wnioskodawczynie wyrażają ból, jaki przeżywają po stracie dziecka i dodatkowo w związku z kompletowaniem dokumentacji do ZUS, wskazując zastrzeżenia co do konieczności zbierania tak szczegółowych danych osobowych. Jak wynika z jednej ze skarg, „cały proces poronienia przeżyłam w domu, bardzo mocno. Było to moje drugie wczesne poronienie. Lekarz nie mógł jeszcze określić wzrokowo płci dziecka. W bólach musiałam pilnować, aby ZEBRAĆ materiał po poronieniu do kubeczka na materiał, bo przecież w USC potrzeba określić PŁEĆ dziecka, a bez materiału nie określe tej płci.

Więc jedno upokorzenie już przeżyłam przy zbieraniu materiału - pozostałości mojego dziecka do kubeczka na materiał. A teraz USC żąda ode mnie podawania informacji o moim wykształceniu, długości miejsca zamieszkania, wymiarów dziecka. Jak to ma się do wystawienia Aktu urodzenia? W mojej ocenie jest to bezprawne wchodzenie w moje życie, a dane te służą jedynie celom statystycznym - a tragedia poronienia to nie jest czas na statystyki”.

Mając powyższe na uwadze, należy zauważyć, że zgodnie z art. 53 ust. 2 p.a.s.c. kartę martwego urodzenia sporządza podmiot leczniczy. Formularz w pełnym zakresie przesyłany jest do kierownika urzędu stanu cywilnego (art. 54 ust. 3 p.a.s.c.), który z kolei przesyła go służbom statystyki publicznej (zob. art. 144 ust. 4 u.a.s.c.). **Do sporządzenia aktu urodzenia – zdaniem Rzecznika – nie są jednak wymagane**

wszystkie dane zawarte w karcie martwego urodzenia, zwłaszcza dane wrażliwe matki dziecka, czy dane dotyczące wykształcenia rodziców, miejsca zamieszkania i pobytu na danym terytorium. Treść aktu urodzenia wynika z art. 60 p.a.s.c., który wskazuje na nazwisko, imię (imiona) dziecka; kraj, datę i miejsce urodzenia dziecka; płeć dziecka; nazwiska, imiona oraz nazwiska rodowe, daty i miejsca urodzenia rodziców dziecka; nazwisko i imię osoby zgłaszającej urodzenie; nazwisko i imię biegłego lub tłumacza, jeżeli brał udział w czynności. Należy przy tym zauważyć, że zgodnie z art. 53 ust. 1 p.a.s.c. akt urodzenia sporządza się na podstawie karty urodzenia albo karty martwego urodzenia przekazanej przez podmiot wykonujący działalność leczniczą oraz protokołu zgłoszenia urodzenia albo zgłoszenia urodzenia dokonanego w sposób określony w art. 58a p.a.s.c. Dane zawarte w protokole zgłoszenia urodzenia określa zaś art. 58 p.a.s.c. i przewiduje jedynie dane osobowe rodziców dziecka i dziecka.

Wątpliwości budzi więc przetwarzanie danych zawartych w karcie martwego urodzenia przez kierownika urzędu stanu cywilnego w zakresie szerszym niż jest on niezbędny do sporządzenia aktu urodzenia dziecka.

Ponadto wątpliwości budzi konieczność zbierania danych dotyczących wykształcenia rodziców, miejsca zamieszkania i pobytu na terenie danej gminy czy też szczegółowych danych identyfikujących matkę dziecka przez służby statystyki publicznej. Skoro bowiem informacje te mają służyć celom statystycznym – jako narzędzie pozwalające ocenić opiekę okołoporodową, jak wskazano w uzasadnieniu projektu rozporządzenia z dnia 7 grudnia 2017 r w sprawie wzorów karty urodzenia i karty martwego urodzenia i wprowadzone zostały w związku z postulatami GUS, Instytutu Matki i Dziecka oraz innych podmiotów analizujących funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia dzieci⁴ – to **karty martwego urodzenia nie powinny być**

⁴ Zmiany rozporządzenia polegały na poszerzeniu zakresu danych w karcie martwego urodzenia o dane zawarte dotychczas jedynie w karcie urodzenia, dzięki temu, jak wskazywano w uzasadnieniu rozporządzenia, powstało narzędzie umożliwiające pełną ocenę funkcjonowania systemu opieki perinatalnej, w tym prowadzenia analiz porównawczych krajowych i międzynarodowych, między innymi, dotyczących umieralności okołoporodowej. Jak wskazywano, „porównywalność danych w skali europejskiej pozwoli na ocenę jakości opieki, obserwowanie zbieżności pewnych trendów i ewaluowanie działań w zakresie opieki zdrowotnej w okresie okołoporodowej. Jednocześnie pozyskiwanie wnioskowanych danych statystycznych dotyczących urodzeń przez GUS jest konieczne dla prowadzenia polityki społecznej i gospodarczej kraju”.

przekazywane w pełnym zakresie, lecz w postaci zaanonimizowanej. Aktualne regulacje przewidują zaś szczegółowe dane identyfikujące matkę dziecka, nie tylko imię, nazwisko, miejsce zamieszkania, o których mowa w odniesieniu do danych identyfikowalnych w art. 2 pkt 8a ustawy o statystyce publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 459 ze zm.; dalej jako: u.s.p.)⁵, ale także numer PESEL, nazwisko rodowe matki, wykształcenie. Wątpliwości budzi również szeroki zakres gromadzonych danych (w tym informacje o wykształceniu, czy miejscu pobytu na terenie danej gminy) przez służby statystyki publicznej.

W tym miejscu należy przypomnieć, że zgodnie z art. 89 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych (Dz.U.U.E.L.2016.119.1 z dnia 2016.05.04; dalej jako: RODO) przetwarzanie do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych lub do celów statystycznych podlega odpowiednim zabezpieczeniom dla praw i wolności osoby, której dane dotyczą, zgodnie z niniejszym rozporządzeniem. Zabezpieczenia te polegają na wdrożeniu środków technicznych i organizacyjnych zapewniających poszanowanie zasady minimalizacji danych. Środki te mogą też obejmować pseudonimizację danych, o ile pozwala ona realizować powyższe cele. Jeżeli cele te można zrealizować w drodze dalszego przetwarzania danych, które nie pozwalają albo przestały pozwalać na zidentyfikowanie osoby, której dane dotyczą, cele należy realizować w ten sposób.

W związku z powyższym **wątpliwości budzi, z uwagi na zasadę minimalizacji danych, określoną w art. 5 ust. 1 lit. c) RODO, zarówno zakres danych, które zawarte są w karcie martwego urodzenia (gromadzone w jednym formularzu), a także to, że informacje te są przetwarzane w pełnym zakresie przez wszystkie wskazane podmioty**, tj. podmiot leczniczy, kierownika urzędu stanu cywilnego oraz urząd

⁵ Zgodnie z art. 2 pkt 8a u.s.p. dane jednostkowe identyfikowalne - dane statystyczne zawierające informacje dotyczące konkretnego podmiotu gospodarki narodowej albo osoby fizycznej, identyfikujące bezpośrednio ten podmiot albo osobę według nazwy, imienia i nazwiska, adresu lub publicznie dostępnego numeru identyfikacyjnego oraz pozwalające na pośrednią identyfikację tego podmiotu albo osoby z użyciem innych środków niż środki pozwalające na bezpośrednią identyfikację, z wyłączeniem środków wymagających nadmiernych kosztów, czasu lub działań.

statystyczny. Ilość i zakres zbieranych i przetwarzanych danych muszą być bowiem odpowiednie i niezbędne do osiągnięcia celu ich przetwarzania.

Należy przy tym podkreślić, że zgodnie z art. 51 ust. 2 Konstytucji RP władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym. Ponadto w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wskazuje się, że wyłącznie zbieranie przez władze publiczne wyłącznie niezbędnych/koniecznych – a nie „wygodnych” dla państwa – informacji o osobie gwarantuje odpowiednią ochronę prywatność⁶.

2. Trzeba również zauważyć, że choć aktualne regulacje dotyczące karty martwego urodzenia miały mieć charakter przejściowy, to w takim kształcie obowiązują od 2016 r. i ich obowiązywanie zostało przedłużone o kolejny rok (projektowane regulacje są dopiero na etapie konsultacji międzyresortowych). Co istotne, w świetle przedstawionych wyżej uwag, **wątpliwości budzą również projektowane przepisy.**

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że zakres danych, przewidziany w projektowanych przepisach dotyczących karty urodzenia z adnotacją o martwym urodzeniu, jest podobny do aktualnie obowiązującego w karcie martwego urodzenia.

Trzeba podkreślić, że projektowane przepisy przewidują, że dane gromadzone przez podmiot leczniczy nie będą następnie przetwarzane przez kierownika urzędu stanu cywilnego w pełnym zakresie. Z art. 23 ust. 2 pkt 2b projektu, wynika bowiem, że kierownikowi urzędu stanu cywilnego przekazywane są dane zawarte w karcie urodzenia z adnotacją o martwym urodzeniu określone w art. 20 ust. 1 pkt 1, 2, 4, 9-17 i 21 (danych tych nie przekazuje się, jeżeli nie jest możliwe ustalenie płci dziecka).

Należy jednak wskazać, że przepisy nowelizujące również wskazują w art. 23 projektowanej ustawy o cmentarzach, że karta urodzenia z adnotacją o martwym urodzeniu jest przekazywana: 1) Prezesowi Głównego Urzędu Statystycznego; 2) Dyrektorowi Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego PZH – Państwowemu Instytutowi Badawczemu w pełnym zakresie, wymagając podania szczegółowych danych identyfikujących matkę dziecka: imię, nazwisko, nazwisko rodowe, nr PESEL, datę i miejsce urodzenia, a także dodatkowo adres zamieszkania matki.

⁶ Zob. np. wyrok TK z dnia 30 lipca 2014, sygn. akt K 23/11, wyrok TK z dnia 12 grudnia 2005 r., sygn. akt K 32/04, wyrok TK z dnia 23 czerwca 2009 r., sygn. akt K 54/07, oraz wyrok TK z dnia 20 listopada 2002 r., sygn. akt K 41/02.

Co istotne dane te, zgodnie z art. 23 ust. 2 pkt 4 projektu są przekazywane również do innych podmiotów uprawnionych na podstawie odrębnych przepisów i w zakresie wskazanym w tych przepisach. Projekt nie określa jednak ani kręgu tych podmiotów, ani zakresu ustaw.

Ponadto należy mieć na względzie, że o ile w art. 20 projektu ustawy o cmentarzach dotyczącym karty urodzenia z adnotacją o martwym urodzeniu wymaga się podania danych, jeśli są znane, to jednak brak jest takiej możliwości w odniesieniu do informacji o miejscu zamieszkania, pobytu, czy też wykształceniu, które są przewidziane w projektowanych przepisach wprowadzających. Informacje te są wymagane w formularzu zgłoszenia urodzenia, o którym mowa w projektowanym art. 58 p.a.s.c. (art. 26 pkt 13 przepisów wprowadzających).

Dodatkowo przepis ten wymagane podania także stanu cywilnego matki i ojca dziecka w chwili urodzenia dziecka i daty zawarcia małżeństwa dla urodzeń małżeńskich – w przypadku dziecka, co do którego istnieje domniemanie, że pochodzi od męża matki. Dane te również są przetwarzane w celach statystycznych.

Tym samym, **zakres zbieranych danych osobowych w projektowanych przepisach również budzi poważne wątpliwości z punktu widzenia ich niezbędności do realizacji zakładanego celu.**

W związku z powyższym, **działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich** (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), **zwracam się z uprzejmą prośbą o informacje dotyczące przetwarzania danych osobowych w karcie martwego urodzenia oraz w projektowanych przepisach.**

W szczególności, uprzejmie proszę o odniesienie się do wskazanych wątpliwości co do zakresu przetwarzania danych osobowych, a także niezbędności ich przetwarzania w celu statystycznym.

Jednocześnie mając na uwadze trwające prace nad projektem ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych oraz przepisach wprowadzających, uprzejmie proszę o uwzględnienie wskazanych uwag w projektowanych regulacjach.

Proszę także o informacje w jakim terminie planowane jest zakończenie prac nad projektem ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych oraz przepisach wprowadzających.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/